

לפרשת עקב – תשע"ד

הצד הרוחני של הרווחה החומרית

שלום סנדיק

פרשתנו היא פרשת ארץ ישראל. שבחה של ארץ ישראל מתואר בהרחבה בתחילת הפרשה - "ארץ טובה, ארץ נחלי מים, עיינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת."

בדרך כלל - הרווחה החומרית איננה מספקת תנאים אידיאליים לעבודת ה'. גם בפרשתנו נאמרה אזהרה מיוחדת מפני שכחת ה' שתבוא בעקבות הרווחה החומרית. השמר לך פן תשכח את ה' ... פן תאכל ושבעת ... וכל אשר לך ירבה ... ורם לבבך ושכחת את ה' ...". וכך אומר אגור בן יקה בספר משלי (ל 8) - "ראש (=ריש) ועושר אל תתן לי. פן אשבע וכחשתי ואמרתי מי ה'". וכבר בשירת האזינו מצאנו - "וישמן ישורון ויבעט". האדם השבע, שמאוויו עולים בידו, שחיי המעשה שלו אינם מביאים אותו להרגשת תלות בה', עלול להתנתק מרבונו של עולם.

גם מי שלא יפול עד כדי כך, עדיין הוא מצוי בסכנה שעודף הרווחה החומרית תמקד את התענינותו בצדדים החמריים של החיים, ושחיי הרוח שלו יאבדו את מרכזיותם. כדברי הפתגם המובא אצל חכמים - "כל שיוסיף העולם ישוב, יוסיף השכל חרבן"! על כן אנחנו מקפידים לחנך להסתפקות במועט, וההדרכה הזאת מצויה בכל ספרי המוסר. בלשון דורנו היינו אומרים - "העושר משחית!"

וגם אלמלא הסכנות הללו היה מקום לשאול - אם במרכז החיים צריך לעמוד הענין הרוחני שלהם, מדוע מדגישה התורה כל כך את הצדדים החמריים שיש בארץ ישראל?

ואם לא די לנו בזה, הרי גם על העולם האידיאלי שאנו מצפים לו, ימות המשיח - כתב הרמבם - "ובאותם ימים יהיו המעדנים מצויים כעפר"! ולכאורה, לפי מה שמלמדים אותנו ספרי הקדש, היה מתאים יותר לתאר את העולם האידיאלי - שבאותם הימים יהיו ישראל חכמים גדולים, ולכן לא יהיה חשוב להם כלל מה הם אוכלים, ואף על פי שלא יהיה להם דבר, אלא פת במלח ומים במשורה, יחיו בשמחה ובטוב לבב!

הלמוד העולה לנו מכאן הוא, שהרווחה החומרית איננה רק מענה לתאוות נפולות של האדם, אלא יש בה גם צד ערכי. שקלוסו של הקב"ה עולה גם מן החומר, כשם שהוא עולה מן הרוח. והאדם הרואה את עולמו של הקב"ה יותר מתוקן ויותר מטופח, הוא מוסיף לתת שבח והודיה למי שברא את כל אלה. וחכמים תקנו לנו "ברכות הנהנין", ובהן האדם מברך לא על הערך המזין של המזון, אלא דוקא על הנאת החיך, שהיא מורגשת יותר. אמנם באופן מעשי קיימות הסכנות המתוארות לעיל, ובזמני החולשה שלנו הן מחייבות להדרכות של צמצום בצדדים החמריים של החיים, אבל יש לדעת, שאין זה האידיאל. במקום לומר "העושר משחית", צריך לומר, שהעושר הוא אתגר חנוכי קשה, שלא כל אדם בכל מצב יכול לעמוד בו. וקיימת סכנת הנפילה של "וישמן ישורון ויבעט". ועל כן באות ההדרכות המוסריות בספרים. אבל כשהתורה מציבה לנו את המצב האידיאלי, הרי היא מדגישה בהרחבה את שבחיה הגשמיים של ארץ ישראל, שבהמשכם נאמר - "ואכלת ושבעת וברכת את ה' א-להיך על הארץ הטובה אשר נתן

לך". וכך גם בתאור העולם של ימות המשיח, כשהכוחות הרוחניים שלנו יהיו מספיק גדולים כדי שלא לעשות את העיקר טפל ואת הטפל עיקר, באה ההבטחה - שבאותה העת יהיו המעדנים מצויים כעפר. שבזה יגדל ויתעלה כבודו של הקב"ה.